

Παύλος Νεράντζης

Οι εγκλωβισμένοι στα κατεχόμενα. Το διαρκές έγκλημα της Τουρκίας και οι δικές μας ευθύνες

*Εδώ που μάθανε τα μάτια μας να κλαίνε
που συνηθίσαμε σε κάλπικους καιρούς
εδώ θα μείνουμε, γιατί έχουμε και λέμε
ένα φιλότιμο και λόγους σοβαρούς.
Γιατί εδώ είναι ο έρωτας που ξέρουμε
εδώ οι πίκρες που μας θέλουν και τις θέλουμε.
Εδώ κι εμείς για να 'χει πάντα συντροφιά
η εθνική μας μοναξιά*

Φίλιππος Γράψας

Μοναδική ελληνική ζωντανή μαρτυρία αντίστασης

Η Γιαλούσα, στη Βόρεια Κύπρο, είχε, πριν την εισβολή του '74, δυόμισι χιλιάδες κατοίκους και θεωρείτο ένα από τα ομορφότερα χωριά της νήσου, όπου η φύση προσέφερε πλουσιοπάροχα τα αγαθά της. Το άρωμα των ματσοκόρυδων, που ανθίζουν στους κάμπους της έφθασε μέχρι την Ακαδημία Αθηνών, κατά την τελετή βράβευσης τριών δασκάλων από τα κατεχόμενα, για να ευωδιάσει την ατμόσφαιρα της αίθουσας και ενδεχομένως να συγκινήσει τους παρευρισκόμενους. Φαίνεται, όμως, ότι δεν ήταν τόσο ισχυρό για να κινητοποιήσει τις εφησυχασμένες, από τη δέσμη ιδεών Γκάλλι, συνειδήσεις των Ελλήνων πολιτικών και την όψιμη περί των εθνικών θεμάτων ευαισθησία των νεοελλήνων.

Οι δασκάλες αυτές, που ύστερα από ενάμιση αιώνα αναβιώνουν στην κατεχόμενη Κύπρο το «κρυφό σχολιό», κρύβουν μέσα τους μια δύναμη, μια πνευματική ανάταση που

έπαψε πλέον να χαρακτηρίζει τις τελευταίες γενιές σε Ελλάδα και Κύπρο. Εν έτει 1993, κάτω από συνθήκες πραγματικής σκλαβιάς, απαγορεύσεων και διωγμών προσπαθούν να διατηρήσουν και να μεταδώσουν στα λιγοστά παιδιά των δημοτικών σχολείων την ελληνική ιστορία, τις παραδόσεις, ή πολύ απλά, γράμματα.

«Το κυπριακό στην Ελλάδα δεν πουλάει, αλλά η άγνοια που πηγάζει από την ανυπαρξία πληροφόρησης και εθνικής ενημέρωσης με ευθύνη της κυπριακής πολιτείας και του εθνικού κέντρου, προκαλεί σε μας τους Καρπασίτες έντονα συναισθήματα αγανάκτησης, πικρίας και απογοήτευσης», αναφέρει ο γιατρός Μιχάλης Χατζηγαβριήλ, πρόεδρος της Παγκύπριας Ένωσης Επιστημόνων.

Σήμερα στη Γιαλούσα τα περισσότερα σπίτια κατοικούνται από ένοικους και τα υπόλοιπα χάσκουν ερημωμένα. Δεν υπάρχει ούτε ένας Ελληνοκύπριος. Ο τελευταίος κατεγράφη στη δημογραφική κατάσταση του 1984 και έκτοτε αγνοείται η τύχη του.

Η υπόθεση των εγκλωβισμένων στα κατεχόμενα εδάφη της Βόρειας Κύπρου αποτελεί την πλέον τραγική πτυχή του κυπριακού προβλήματος. Ταυτόχρονα είναι η μοναδική ελληνική ζωντανή μαρτυρία αντίστασης εναντίον του τουρκικού επεκτατισμού. Στο χειρισμό του θέματος, μετά τη συμφωνία της 3ης Βιέννης, το 1975, θαυμάστηκε όχι μόνον η αξιοπιστία του Τουρκοκύπριου ηγέτη Ραούφ Ντενκτάς, και της Άγκυρας, αλλά και η πολιτική βούληση και η ευαισθησία Αθήνας και Λευκωσίας στην υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τη διατήρηση του ελληνισμού. Γι' αυτό, ανεξαρτήτως της τελικής μορφής που θα λάβει η συμφωνία για την επίλυση του κυπριακού, βάσει των ιδεών Γκάλι, η αντιμετώπιση του θέματος των εγκλωβισμένων αποτελεί κατά κάποιο τρόπο δείκτη για την εφαρμογή των επιμέρους διατάξεών της. Κυρίως αυτών που αφορούν αφενός στην παραμονή των Ελληνοκυπρίων που θα επιστρέψουν στην υπό τουρκοκυπριακή διοίκηση προτεινόμενη ζωή και αφετέρου στις συνταγματικές δομές και στο ιδιόρρυθμο δικέφαλο σχήμα της εκτελεστικής εξουσίας.

Η «3η Βιέννη»: Οι σκλάβοι και οι αφέντες

Τον Αύγουστο του 1974, όταν ολοκληρώθηκε η εισβολή του Αττίλα, στη βόρεια πλευρά της νήσου εγκλωβίστηκαν είκοσι χιλιάδες Ελληνοκυπρίων, εκ των οποίων δώδεκα χιλιάδες στην περιοχή της Καρπασίας. Ένα χρόνο αργότερα, κατά την υπογραφή της συμφωνίας της 3ης Βιέννης, παρέμειναν εννέα χιλιάδες (1069 στην Κερύνεια, 7931 στην Καρπασία), ενώ σήμερα ζουν μόνον 557! Το κείμενο της συμφωνίας που υπεγράφη στην αυστριακή πρωτεύουσα, στις 2 Αυγούστου 1975 από τον τότε γ.γ. του ΟΗΕ, Κουρτ Βάλντχάιμ και τους διαπραγματευτές Γλαύκο Κληρίδη και Ραούφ Ντενκτάς στα πλαίσια του τρίτου γύρου των συνομιλιών για το κυπριακό έδινε τη δυνατότητα: στους Τουρκοκυπρίους, που βρίσκονταν προσωρινώς στο νότιο τμήμα της νήσου, να μετεγκατασταθούν, με τα υπάρχοντά τους, εφόσον το επιθυμούσαν, στη βόρεια πλευρά της Κύπρου με βάση ένα οργανωμένο πρόγραμμα και τη βοήθεια της UNFICUP. Ανάλογη ήταν η πρόβλεψη για τους Ελληνοκυπρίους, που διαβιούσαν ακόμη στο βόρειο τμήμα, ενώ όσοι παρέμειναν, θα είχαν κάθε παροχή ώστε να «διάγουν ομαλόν βίον, συμπεριλαμβανομένων διευθετήσεων για την εκπαίδευση, την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων, την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και την ελεύθερη διακίνησή τους». Η ίδια συμφωνία προέβλεπε ότι η UNFICUP θα έχει ελεύθερη πρόσβαση στα ελληνοκυπριακά χωριά, στη Βόρεια Κύπρο, και θα δινόταν προτεραιότητα στην επανασύνδεση των οικογενειών με τη μεταφορά μελών, προσφύγων στις πατρικές τους εστίες.